

Hallituksen esitys Eduskunnalle Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käsittelyyn osallistuvia henkilöitä koskevan eurooppalaisen sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Euroopan neuvoston puiteissa vuonna 1996 tehdyn Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käsittelyyn osallistuvia henkilöitä koskevan eurooppalaisen sopimuksen.

Euroopan neuvoston yleissopimuksella ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi perustettu ihmisoikeuksien kansainvälinen valvontajärjestelmä uudistuu marraskuun alusta 1998. Nykyiset osa-aikaisesti toimivat valvontaelimet, Euroopan ihmisoikeustoimikunta ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuin, lakkautetaan ja ne korvataan uudella pysyvällä, täysipäiväisesti toimivalla Euroopan ihmisoikeustuomioistuimella.

Nyt käsillä olevan sopimuksen tarkoituksena on myöntää perustettavan uuden Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käsittelyyn osallistuville henkilöille tiettyjä erivapauksia yleissopimuksen tarkoituksen toteuttamiseksi.

Sopimus tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun on kulunut kuukausi päivästä, jolloin kymmenen Euroopan neuvoston jäsenvaltiota on sopimuksen asianomaisten määräysten mukaisesti ilmaissut suostumuksensa siihen, että sopimus sitoo niitä, taikka yleissopimuksen yhdennentoista pöytäkirjan voimaantulopäivänä, riippuen siitä, kumpi päiväistä on myöhempi. Jäsenvaltion osalta, joka myöhemmin ilmaisee suostumuksensa tulla sopimuksen sitomaksi, vastaava voimaantulo päivä lasketaan tästä myöhemmästä allekirjoituksesta tai ratifioimis- tai hyväksymiskirjan tallettamisesta.

Esitykseen sisältyy lakiehdotus sopimuksen eräiden lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten hyväksymisestä. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samana ajankohtana kuin sopimuskin.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila ja asian valmistelu

1.1. Euroopan ihmisoikeussopimus ja sen pöytäkirjat

Euroopan neuvoston keskeisimpiin toimintamuotoihin kuuluvat ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaaminen sekä niiden toteuttamisen kansainvälinen valvonta. Neuvoston ihmisoikeussopimuksista merkittävin on vuonna 1950 tehty ja vuonna 1953 kansainvälisesti voimaan tullut yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi (Euroopan ihmisoikeussopimus).

Euroopan ihmisoikeussopimuksen noudattamista pidetään edellytyksenä sille, että valtio täyttää vuonna 1949 tehdyssä ja voimaantulleessa Euroopan neuvoston perussäännössä (SopS 21/1989) jäsenille asetetun demokraattisuuden ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen vaatimuksen.

Suomi ratifioi Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja sen 1—8 pöytäkirjat ja lisäpöytäkirjat 10 päivänä toukokuuta 1990 (SopS 18—19/90). Suomi ratifioi ihmisoikeussopimusta muuttaneet yhdeksän pöytäkirjan 11 päivänä joulukuuta 1992 (SopS 71—72/94) ja kymmenennen pöytäkirjan 23

päivänä syyskuuta 1994 (SopS 841/94). Yhdennentoista pöytäkirjan (ETS 155; HE 143/1995 vp) Suomi ratifioi tammikuun 12 päivänä 1996. Kaksi viimeksi mainittua pöytäkirjaa eivät ole kansainvälisesti voimassa. Yhdestoista pöytäkirja kuitenkin tulee voimaan 1 päivänä marraskuuta 1998. Samalla toinen, yhdeksäs ja kymmenes pöytäkirja menettävät merkityksensä.

Euroopan ihmisoikeussopimus koskee lähinnä kansalaisoikeuksien ja poliittisten oikeuksien suojaamista. Lisäpöytäkirjoilla on lisätty suojeltavien oikeuksien määrää.

1.2. Nykyinen valvontajärjestelmä

Euroopan ihmisoikeussopimuksella on luotu ihmisoikeuksien kansainvälinen valvontajärjestelmä, jonka puitteissa voidaan oikeudellisesti sitovalla tavalla todeta, onko sopimusvaltio rikkonut yleissopimuksessa tai sen lisäpöytäkirjoissa turvattuja oikeuksia. Jos näin on tapahtunut, vastaajavaltio voidaan määrätä suorittamaan loukatulle osapuolelle kohtuullinen hyvitys.

Pöytäkirjoilla on muutettu ihmisoikeustoimikunnassa, ihmisoikeustuomioistuimessa tai ministerikomiteassa noudatettavaa menettelyä.

Ihmisoikeussopimuksen toteuttamista valvovat Euroopan ihmisoikeustoimikunta ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuin, minkä lisäksi Euroopan neuvoston ministerikomitealla on keskeinen osuus sopimusvelvoitteiden seurannassa ja valvonnassa. Valvontamenettely voi käynnistyä ihmisoikeustoimikunnalle tehtävän valtio- tai yksilövalituksen perusteella. Kaikki sopimusvaltiot ovat ihmisoikeussopimuksen 25 artiklan nojalla tunnustaneet toimikunnan toimivallan ottaa vastaan yksityishenkilöiden, kansalaisjärjestöjen tai ryhmien tekemiä ns. yksilövalituksia sekä 48 artiklan nojalla tuomioistuimen pakollisen tuomiovallan. Tämänlaajuisista sitoutumista ihmisoikeuksien valvontajärjestelmään pidetään nykyään Euroopan neuvoston jäsenyyden ehtona.

1.3. Euroopan ihmisoikeustoimikunnan ja ihmisoikeustuomioistuimen käsittelyihin osallistuvia henkilöitä koskeva eurooppalainen sopimus

Euroopan ihmisoikeussopimuksella perustettua ihmisoikeusjärjestelmää täydentämään tehtiin 6 päivänä toukokuuta 1969 Euroopan

ihmisoikeustoimikunnan ja ihmisoikeustuomioistuimen käsittelyihin osallistuvia henkilöitä koskeva eurooppalainen sopimus, joka tuli kansainvälisesti voimaan 8 päivänä huhtikuuta 1971. Suomi ratifioi sopimuksen helmikuun 27 päivänä 1991 (SopS 19—22/1991). Sopimuksen oli 14 päivään lokakuuta 1998 mennessä ratifioinut 26 ja lisäksi allekirjoittanut yksi Euroopan neuvoston kaikkiaan 40 jäsenvaltiosta.

Sopimuksen tarkoituksena on parantaa valvontajärjestelmän toimintaedellytyksiä takamalla ihmisoikeustuomioistuimen ja ihmisoikeustoimikunnan valitusasioita koskeviin käsittelyihin osallistuville henkilöille tiettyjä erivapauksia. Nimestään huolimatta sopimus koskee myös henkilöitä, jotka Euroopan neuvoston ministerikomitea on kutsunut kokoukseensa käsittelemään toimikunnan raporttia.

Sopimuksessa tarkoitettuja henkilöitä vastaan ei saa ryhtyä oikeudellisiin toimiin heidän mainituille toimielimille antamansa suullisen ja kirjallisen lausunnon johdosta. Vain toimikunta tai tuomioistuin voi tapauskohtaisesti kokonaan tai osittain peruuttaa tämän erivapauden. Heidän tulee myös saada vapaasti käydä kirjeenvaihtoa niiden kanssa eikä heidän liikkumisvapauttaan saa rajoittaa heidän matkustaessaan mainittuihin käsittelyihin, jotta he voisivat tarvittaessa osallistua asian käsittelyyn toimikunnassa tai tuomioistuimessa.

Sopimus osiltaan täydentää muun muassa ihmisoikeussopimuksen 25 artiklaa, jonka perusteella ihmisoikeussopimuksen sopimuspuolet ovat tunnustaneet toimikunnan yksilövalituksia koskevan toimivallan sekä samalla sitoutuneet olemaan estämättä tämän oikeuden tehokasta käyttöä, sekä tuomioistuimen pakollisen toimivallan tunnustamista niin yksilö- kuin valtiovalitusasioissakin koskevaa 48 artiklaa.

1.4. Ihmisoikeuksien valvontajärjestelmän uudistus

Marraskuun 1 päivänä 1998 voimaan tulevalla yhdenneltoista pöytäkirjalla uudistetaan perusteellisesti yleissopimuksella perustettu ihmisoikeuksien valvontajärjestelmä. Nykyiset osa-aikaisesti toimivat valvontaelimet, Euroopan ihmisoikeustoimikunta ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuin, lakkautetaan ja ne korvataan uudella pysyvästi toimivalla Euroopan ihmisoikeustuomioistuimella.

Uudella tuomioistuimella on suoraan pöytäkirjan nojalla pakollinen tuomiovalta yksilö- ja valtiovalitusasioissa. Valtioiden lisäksi nyt myös yksityishenkilöillä, kansalaisjärjestöillä ja ryhmillä on välitön oikeus saattaa asia uuden ihmisoikeustuomioistuimen käsiteltäväksi. Tuomioistuimella on myös toimivalta antaa neuvoa-antavia lausuntoja. Euroopan neuvoston ministerikomitean tehtäväksi jää ihmisoikeustuomioistuimen tuomioiden täytäntöönpanon valvonta.

Pöytäkirjaan sisältyvät myös tarpeelliset siirtymäaika koskevat määräykset. Ne edellyttävät muun muassa, että ihmisoikeustoimikunnan jäsenet jatkavat pöytäkirjan voimaantumisen mennessä tutkittavaksi otettujen valitusten käsittelemistä vielä vuoden ajan pöytäkirjan voimaantumisen jälkeen eli 31 päivään lokakuuta 1999 saakka.

1.5. Asian valmistelu

Yhdennelätoista pöytäkirjalla toteutettavaan valvontajärjestelmän uudistamiseen liittyen ihmisoikeuksien johtokomitea (CDDH) määräsi vuoden 1994 marras-joulukuussa pitämässään kokouksessa alakomiteansa, ihmisoikeusvalvontajärjestelmän parantamista käsittelevän asiantuntijakomitean (DH-PR), tutkimaan ja tarvittaessa esittämään ehdotuksensa vuoden 1969 Euroopan ihmisoikeustoimikunnan ja ihmisoikeustuomioistuimen käsittelyihin osallistuvia henkilöitä koskevan eurooppalaisen sopimuksen muuttamiseksi. Euroopan neuvoston ministerikomitea vahvisti mainitun päätöksen tammikuussa 1995.

Mainittu asiantuntijakomitea laati sopimusluonnoksen maaliskuun ja syyskuun 1995 välisenä aikana. Tuolloin kävi ilmi, että yhdennelätoista pöytäkirjan siirtymämääräysten mukainen järjestelmäkin huomioiden vuoden 1969 sopimuksen muuttamista tarkoituksenmukaisempaa oli laatia uusi sopimus, joka koskee pöytäkirjalla uudistettua käsittelyä pelkästään uudessa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa (ja ministerikomiteassa). Syyskuussa 1995 ministerikomitea päättikin vastaavasti.

Tämä merkitsee sitä, että uusi sopimus ei muodollisesti korvaa vuoden 1969 sopimusta. Viimeksi mainittu siten jää voimaan ja soveltuu siirtymäaikana ihmisoikeustoimikunnassa siirtymäaikana tapahtuvaan käsittelyyn samoin yhdennelätoista pöytäkirjan 5 artiklan 4 ja 6 kappaleen nojalla ministeriko-

miteassa tapahtuvaan käsittelyyn siltä osin kuin on kysymys ihmisoikeussopimuksen aikaisemman 32 artiklan nojalla tapahtuvasta valitusmenettelystä. Tämän jälkeen vuoden 1969 sopimus luonnollisesti menettää merkityksensä.

Sopimusluonnoksesta ihmisoikeustoimikunnan ja ihmisoikeustuomioistuimen presidenttien kanssa käytyjen keskustelujen jälkeen ihmisoikeuksien johtokomitea viimeisteli ja hyväksyi luonnoksen marraskuussa 1995 pitämässään kokouksessa. Ministerikomitea puolestaan hyväksyi sopimuksen 9 päivänä helmikuuta 1996.

Oikeusministeriö on antanut lausunnon sopimuksen voimaansaattamisesta ja siitä, sisältääkö se lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä.

Sopimuksen hyväksymistä koskeva hallituksen esitys on laadittu virkatyönä ulkoasiainministeriössä.

2. Sopimuksen pääasiallinen sisältö

Nyt käsiteltävässä sopimuksessa pääosin toistetaan vuoden 1969 sopimuksen teksti, sovellettuna yhdennelätoista pöytäkirjan mukaisesti uudistettuun Strasbourgin ihmisoikeuksien valvontajärjestelmän. Tässä yhteydessä on muun muassa poistettu viittaukset toimintansa lopettavaan ihmisoikeustoimikuntaan. Lisäksi on poistettu muutamia epäonnistuneita sanontoja ja tehty ranskankieliseen tekstiin joitain kieliopillisia korjauksia.

Yhdestätoista artiklasta koostuvan sopimuksen 1 artiklassa määritellään sopimuksessa tarkoitetut henkilöt ja erät muut käsitteet sekä todetaan sopimuksen tietyin edellytyksin soveltuvan myös ministerikomiteassa tapahtuvaan, ihmisoikeustuomioistuimen tuomion täytäntöönpanoa koskevaan menettelyyn.

2 artiklassa rajataan mainittuihin henkilöihin kohdistuvaa kannevaltaa heidän ihmisoikeustuomioistuimelle esittämänsä johdosta

3 artikla koskee heidän oikeuttaan vapaaseen kirjeenvaihtoon tuomioistuimen kanssa.

4 artikla koskee mainittujen, tuomioistuimen käsittelyyn osallistuvien ja sieltä palaa- vien henkilöiden liikkumisvapautta.

5 artiklassa todetaan erivapauksien tarkoitus ja määrätään 2 artiklassa tarkoitetun erivapauden mahdollista peruuttamista koske- vasta menettelystä.

6 artikla koskee sopimuksen yhdenmukai-

suutta Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja sen pöytäkirjojen kanssa.

7—10 artiklassa ovat tavanomaiset, sopimuksen allekirjoittamista, ratifiointia, voimaantuloa, alueellista soveltamista, voimasaoloa ja irtisanomista koskevat määräykset.

Sopimukseen liittyy sitä selittävä kommentaari. Kommentaari ei kuitenkaan ole osa sopimusta eivätkä siinä esitetyt kannanotot ole muutoinkaan oikeudellisesti sitovia.

Sopimus avattiin allekirjoitettavaksi 5 päivänä maaliskuuta 1996. Se on avoinna allekirjoittamista varten kaikille Euroopan ihmisoikeussopimuksen sopimuspuolina oleville Euroopan neuvoston jäsenvaltiolle. Loka-kuun 14 päivään 1998 mennessä sopimuksen oli allekirjoittanut 13 valtiota. Suomi allekirjoitti sopimuksen 19 päivänä kesäkuuta 1998.

Sopimus tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun on kulunut yksi kuukausi päivästä, jolloin kymmenen Euroopan neuvoston jäsenvaltiota on 7 artiklan määräysten mukaisesti ilmaissut suostumuksensa tulla sopimuksen sitomaksi taikka yhdennentoista pöytäkirjan

voimaantulopäivänä, riippuen siitä, kumpi päivistä on myöhempi. Sellaisen jäsenvaltion osalta, joka myö hemmin ilmaisee suostumuksensa tulla sopimuksen sitomaksi, voimaantulopäivä lasketaan vastaasti myöhemmästä allekirjoituksesta tai ratifioimistai hyväksymiskirjan tallettamisesta. Loka-kuun 14 päivään 1998 mennessä sopimuksen oli ratifioinut seitsemän jäsenvaltiota.

3. Esityksen taloudelliset ja organisatoriset vaikutukset

Esityksellä ei ole taloudellisia tai Suomen viranomaisiin kohdistuvia organisatorisia vaikutuksia.

4. Vaikutukset yksilön asemaan

Sopimuksen voimaantulo parantaa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa ja Euroopan neuvoston ministerikomiteassa valitusasioiden käsittelyyn osallistuvien henkilöiden, yksilövalituksen tehneet valittajat mukaan lukien, asemaa seuraavasta ilmenevällä tavalla.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Sopimuksen sisältö

1 artiklan 1 kappale on yksinkertaistettu ja lyhennetty versio vuoden 1969 sopimuksen vastaavasta määräyksestä.

Tämä määräys — kuten sopimuksen mutkin määräykset — soveltuu yhdennellätoista pöytäkirjalla muutetun Euroopan ihmisoikeussopimuksen 33 artiklan mukaisiin valtiovalituksiin ja 34 artiklan mukaisiin yksilövalituksiin.

Uudessa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa käytävässä prosessissa yksityinen valittaja on aina osapuolena ja täten tasavertaisessa asemassa sen sopimusvaltion kanssa, jota vastaan valitus on tehty. Tämän vuoksi määräyksessä on voitu todeta aikaisempaa lyhyemmin sopimuksen koskevan osapuolten edustajia avustajineen.

Lisäksi määräys koskee tuomioistuimen valituksen käsittelyyn kutsumia todistajia ja asiantuntijoita ja muita tuomioistuimen presidentin kutsumia henkilöitä. Määräyksen sanamuodon valinnalla on haluttu varmistaa

se, että sopimus soveltuu muutetun ihmisoikeus sopimuksen 36 artiklan mukaisiin sivuväliintuloihin sekä henkilöihin, jotka ottavat osaa ihmisoikeustuomioistumen käsittelyyn tämän määräyksen perusteella.

Artiklan 2 kappale vastaa vuoden 1969 sopimuksen vastaavaa määräystä asianmukaisiin yhdennentoista pöytäkirjan voimaantulosta johtuvien muutoksiin. Määräyksessä selvennetään käsitteiden 'tuomioistuin' ja 'osallistuminen käsittelyyn' sisältöä. On merkittävää huomata, että käsite 'tuomioistuin' käsittää myös yksittäisten tuomareiden ihmisoikeussopimuksen ja tuomioistuimen työjärjestyksen perusteella harjoittaman toiminnan. 'Osallistumisella käsittelyyn' tarkoitetaan tuomioistuimen työn kaikkia vaiheita, kuten asian vireillepanoa, valmistelua, kirjeenvaihtoa ja istuntoja. Sopimuksen soveltuessa sekä yksilö- että valtiovalituksiin vuoden 1969 sopimuksen viittausta pelkästään yksilövalituksia koskevaan määräykseen (muutetun ihmisoikeussopimuksen 34 artikla) ei katsottu tarpeelliseksi.

Artiklan 3 kappale vastaa vuoden 1969 sopimuksen vastaavaa määräystä sikäli, että niissä molemmissa todetaan sopimusmääräysten koskevan myös ministerikomiteassa valitusasioissa tapahtuvaa käsittelyä. Vuoden 1969 sopimuksessa määräys kuitenkin koskee vain ministerikomitean lopullista päätösvaltaa niissä tapauksissa, joissa asiaa ei ole siirretty tuomioistuimen käsiteltäväksi (ihmisoikeussopimuksen 32 artikla). Uudistuksessa valvontajärjestelmässä ministerikomitean tehtävä taas rajoittuu ihmisoikeustuomioistuimen tuomioiden täytäntöönpanon valvontaan (muutetun ihmisoikeussopimuksen 46 artiklan 2 kappale), jota vuoden 1969 sopimus ei siis koskenut. Nyt käsiteltävän sopimuksen valmistelutyössä katsottiin kuitenkin hyödylliseksi, että sopimusta voitaisiin tietyin edellytyksin soveltaa myös ministerikomitean mainitussa menettelyssä, ja näin ollen tätä koskeva asiallisesti uusi määräys sisällytettiin sopimukseen.

2 artikla on asiallisesti ottaen samansisältöinen vuoden 1969 vastaavan määräyksen kanssa. Sen 1 kappaleen mukaan 1 artiklassa mainittuja henkilöitä vastaan ei saa ryhtyä oikeudellisiin toimenpiteisiin heidän ihmisoikeustuomioistuimelle esittämänsä johdosta. Määräyksen tarkoituksena on varmistaa, että jutun osapuolet ja muut tuomioistuimen käsitteeseen osallistuvat henkilöt voivat vapaasti esittää ja perustella näkemyksiään. Artiklan 2 kappaleessa vahvistetaan, ettei erivapaus koske tuomioistuimen ulkopuolella esitettyä.

Myös 3 artikla, jonka 1 kappaleessa todetaan sopimuksessa tarkoitettujen henkilöiden oikeuden käydä vapaasti kirjeenvaihtoa ihmisoikeustuomioistuimen kanssa, on samansisältöinen vuoden 1969 sopimuksen vastaavan määräyksen kanssa.

Artiklan 2 kappaleen a) kohdasta on kuitenkin poistettu viittaus viranomaisten oikeuteen tarkastaa kirjeenvaihtoa, jotka tässä kappaleessa erikseen mainitut vapaudenriiston kohteena olevat henkilöt käyvät tuomioistuimen kanssa. Tämä muutos johtuu ihmisoikeustuomioistuimen 25 päivänä maaliskuuta 1992 tapauksessa *Campbell v. Iso-Britannia* antamasta tuomiosta (Series A, Vol. 233, erit. 62 ja 63 kohta), jossa tämänkaltaisen tarkastuksen todettiin loukkaavan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa taattua kirjeenvaihdon suojaa. Heidän kirjeenvaihtonsa on edelleen toimitettava viipymättä ja muutoksitta eteepäin. Artiklan 2 kappaleessa vielä todetaan, ettei vapautensa menettäneitä

henkilöitä vastaan voida mainitun kirjeenvaihdon johdosta voida ryhtyä minkäänlaisiin kurinpitotoimiin, sekä että heillä on oikeus käydä kirjeenvaihtoa ja keskustella muiden henkilöiden kuulematta tuomioistuimeen vietävästä asiasta ja siitä johtuvista toimenpiteistä lakimiehen kanssa.

Artiklan 3 kappaleessa annetaan mahdollisuus tietyin edellytyksin rajoittaa edellisissä kappaleissa tarkoitettuja oikeuksia. Viranomaiset eivät saa puuttua niiden käyttämiseen, paitsi silloin kun laki sen sallii ja se on välttämätöntä demokraattisessa yhteiskunnassa kansallisen turvallisuuden vuoksi, rikoksen selvittämiseksi tai syytteenespanemiseksi tai terveyden suojaamiseksi.

4 artikla, joka koskee 1 artiklassa tarkoitettujen henkilöiden vapaata liikkumista ja matkustamista asian käsittelyyn ihmisoikeustuomioistuimeen, on käytännössä yhdenmukainen vuoden 1969 vastaavan määräyksen kanssa. Artiklan 1 kappaleesta on kuitenkin tarpeettomana jätetty pois viittaus tuomioistuimen etukäteen antaman lupaan ja siinä (a-kohta) näin ollen vain todetaan sopimuspuolten sitoumus olla rajoittamatta tuomioistuimen käsitteeseen osallistuvien ja sieltä palaavien henkilöiden vapaata liikkumista ja matkustamista. Kappaleen b) kohdassa kielletään asettamasta heidän liikkumiselleen ja matkustamiselleen muita kuin sellaisia rajoituksia, jotka ovat lain sallimia ja välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa kansallisen tai yleisen turvallisuuden vuoksi, yleisen järjestyksen (*ordre public*) ylläpitämiseksi, rikollisuuden estämiseksi, terveyden ja moraalien suojaamiseksi tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi.

Artiklan 2 kappaleen a) kohdan mukaan mainittuja henkilöitä ei kauttakulkumaassa tai siinä maassa, jossa käsittely tapahtuu, saa panna syytteen tai heidän vapauttaan riistää tai heidän henkilökohtaista vapauttaan muutoin rajoittaa ennen matkan alkua tehtyjen tekojen tai annettujen tuomioiden perusteella. Kappaleen b) kohdan nojalla sopimusvaltio voi kuitenkin sopimuksen ratifioidessaan selittää, että tämän kappaleen määräykset eivät koske sen omia kansalaisia. Selitys voidaan peruuttaa koska tahansa.

Artiklan 3 kappaleessa edellytetään, että sopimuksessa tarkoitettujen henkilöiden on voitava palata lähtömaahansa.

Artiklan 4 kappaleen mukaan 1 ja 2 kappaleen soveltaminen lakkaa, jos kysymyk-

sessä oleva henkilö ei ole 15 päivän kuluessa tuomioistuimen käsittelystä palannut lähtömaahansa.

Artiklan 5 kappaleessa määrätään menettelystä, jota sovelletaan ristiriidan sattuessa 2 kappaleen määräysten ja jonkin Euroopan neuvoston yleissopimuksen tai muiden sopimuspuolten kanssa tehdyn rikoksentehtäjän luovuttamista tai keskinäistä avunantoa rikosasioissa koskevan sopimuksen mukaisten velvoitteiden välillä on ristiriita. Tuolloin sovelletaan 2 kappaleen määräyksiä.

5 artiklan 1 kappaleessa todetaan erivapauksien yksinomaisena tarkoituksena olevan sen varmistaminen, että 1 artiklassa tarkoitettujen henkilöiden nauttisivat tarvittavaa sananvapautta ja riippumattomuutta tuomioistuimen käsittelyssä.

Artiklan 2 kappaleen a) kohdan mukaan ainoastaan tuomioistuin voi kokonaan tai osittain peruuttaa 2 artiklan 1 kappaleessa tarkoitettua erivapautta. Erivapaus on peruutettava, jos se estäisi oikeuden toteutumista eikä sen peruuttaminen olisi 1 kappaleessa mainitun tarkoituksen vastaista. Kappaleen b) kohdan nojalla peruuttaminen voi tapahtua viran puolesta taikka sopimuspuolen tai asianosaisen pyynnöstä. Peruuttamista tai sen eväämistä koskeva päätös on c) kohdan mukaan perusteltava.

Artiklan 3 kappaleen mukaan tuomioistuimen on kuitenkin vaaditussa laajuudessa peruutettava mainittu erivapaus, jos sopimuspuoli vakuuttaa, että se on tarpeen kansallista turvallisuutta vastaan tehdyn rikoksen käsittelemiseksi.

Artiklan 4 kappale mahdollistaa uuden peruuttamispyynnön esittämisen, mikäli ilmenee seikka, joka luonteensa vuoksi saattaa olla ratkaiseva ja joka ei aikaisemmin ollut pyynnön esittäjän tiedossa.

6 artikla on yhdenmukainen vuoden 1969 sopimuksen vastaavan määräyksen kanssa. Siinä kuitenkin mainitaan ihmisoikeussopimuksen lisäksi myös sen pöytäkirjat. Määräyksen mukaan sopimus ei rajoita velvoitteita, joita sopimuspuolet yleissopimuksen tai sen pöytäkirjojen mukaan ovat sitoutuneet noudattamaan, tai poikkea niistä.

7 artikla sisältää tavanomaiset loppumääräykset Euroopan neuvoston jäsenvaltioiden liittymisestä sopimukseen.

8 artikla sisältää määräyksen sopimuksen voimaantulosta. Sen mukaan sopimus tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun on kulunut kuukau-

si päivästä, jolloin kymmenen Euroopan neuvoston jäsenvaltiota on 7 artiklan määräysten mukaisesti ilmaissut suostumuksensa siihen, että sopimus sitoo niitä, taikka yleissopimuksen yhdennentoista pöytäkirjan voimaantulo päivänä, riippuen siitä, kumpi päivästä on myöhempi. Jäsenvaltion osalta, joka myöhemmin ilmaisee suostumuksensa tulla sopimuksen sitomaksi, vastaava voimaantulopäivä lasketaan tästä myöhemmästä allekirjoituksesta tai ratifioimis- tai hyväksymiskirjan tallettamisesta.

9 artiklan nojalla sopimusvaltio voi Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla selityksellä ulottaa tämän sopimuksen koskemaan selityksessä mainittua muuta aluetta tai muita alueita, joiden kansainvälisistä suhteista se vastaa ja joiden puolesta se on oikeutettu tekemään sitoumuksia. Määräystä on jossain määrin muutettu tarkemmin vastaamaan ihmisoikeussopimuksen ja sen pöytäkirjojen vastaavia määräyksiä.

10 artiklan 1 kappaleen mukaan sopimus on voimassa toistaiseksi. Sopimus voidaan 2 kappaleen nojalla irtisanoa Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla ilmoituksella. Irtisanominen tulee voimaan kuuden kuukauden kuluttua tämän ilmoituksen vastaanottamisesta. Irtisanominen ei luonnollisestikaan vapautta asianomaista sopimuspuolta mistään velvoitteesta, joka sille tämän sopimuksen perusteella saattanut syntyä johonkin 1 artiklan 1 kappaleessa mainittuun henkilöön nähden. Tämä on todettu artiklan 3 kappaleessa.

11 artikla sisältää tavanomaisen loppumääräyksen Euroopan neuvoston pääsihteerin sopimukseen liittyviä toimia, ilmoituksia ja selityksiä koskevasta ilmoitusvelvollisuudesta.

2. Voimaantulo

Sopimus tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun on kulunut kuukausi päivästä, jolloin kymmenen Euroopan neuvoston jäsenvaltiota on sopimuksen 7 artiklan määräysten mukaisesti ilmaissut suostumuksensa siihen, että sopimus sitoo niitä, taikka yleissopimuksen yhdennentoista pöytäkirjan voimaantulopäivänä, riippuen siitä, kumpi päivästä on myöhempi.

Jäsenvaltion osalta, joka myöhemmin ilmaisee suostumuksensa tulla sopimuksen sitomaksi, vastaava voimaantulopäivä laske-

taan tästä myöhemmästä allekirjoituksesta tai ratifioimis- tai hyväksymiskirjan tallettamisesta.

Esitykseen sisältyvä laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti sopimuksen kanssa.

3. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Hallitusmuodon 33 §:n 1 momentin mukaan eduskunnan suostumus vaaditaan muun muassa silloin, jos sopimus sisältää lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Perustusvaliokunnan vakiintuneena pidettävän käytännön perusteella sopimusmääräyksen katsottava kuuluvan lainsäädännön alaan, 1) jos määräys on ristiriidassa voimassa olevan lain kanssa, 2) jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on hallitusmuodon jonkin perusoikeussäännöksen tai perustuslain muun säännöksen mukaan säädettyä lailla tai 3) jos kysymyksessä on sellainen yksilön oikeusasemaan vaikuttava sääntely, joka Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan on järjestettävä lain tasolla (PeVL 2/1990; HE 1/1998 vp, s. 148).

Nyt käsiteltävä sopimus on pääosiltaan samansisältöinen kuin vuoden 1969 sopimus, joka saatettiin valtiosisäisesti voimaan blankettilailla (556/1991) ja blankettiasetuksella (557/1991).

Viimeksi mainitun katsottiin olevan ristiriidassa Suomen lainsäädännön kanssa siltä osin kuin sen 2 artiklassa kielletään ryhtymästä asian käsittelyyn osallistuvaa henkilöä vastaan oikeudellisiin toimiin hänen Euroopan ihmisoikeustoimikunnalle ja ihmisoikeustuomioistuimelle esittämänsä johdosta ja sen 4 artiklassa kielletään syytteen nostaminen, pidättäminen tai muu liikkumisen rajoittaminen niiden käsittelyyn osallistumisesta johtuvien matkojen aikana.

Vuoden 1969 sopimusta käsitellessään eduskunnan ulkoasiainvaliokunta (UaVM 16/1990 vp, s. 1), puolsi hallituksen esitykseen (HE 176/1990 vp) sisältyvien ehdotusten hyväksymistä. Se kiinnitti kuitenkin huomiota siihen, että sopimuksella paitsi rajataan viranomaisen harkintavaltaa myös turvataan yksilön oikeuksia keinoilla, joista vain osa oli säännelty Suomen silloisessa oikeusjärjestyksessä. Lisäksi valiokunta totesi sopimuksen rajaavan yksityisten kansalaisten kannevaltaa. Ulkoasiainvaliokunnan mielestä sopimus, jonka 1—6 artikla kuuluvat

lainsäädännön alaan, tulisi saattaa voimaan ns. asiasisältöisellä voimaansaattamislailla. Valiokunta kuitenkin totesi sopimuksen ratifioinnilla olevan kiire muun muassa useiden Euroopan ihmisoikeussopimuksen perusteella tuolloin jo tehtyjen valitusten johdosta ja katsoi, että yksityisten oikeusasemaa selkeyttävät säännökset tulisi antaa erikseen mahdollisimman pian. Suuri valiokunta yhtyi mietinnössään (SuVM 279/1990 vp) tähän ulkoasiainvaliokunnan ehdotukseen. Kysymys mainitusta sopimuksesta johtuvien yksilön oikeusasemaa selkeyttävien asiasisältöisten säädösehdotusten laatiminen on ollut sopimuksen voimaansaattamisesta lähtien vireillä oikeusministeriön lainvalmisteluosastossa. Muista kiireisimmistä lainsäädäntöhankkeista johtuen erityisiin toimenpiteisiin ei kuitenkaan ole voitu ryhtyä. Sopimuksen korvautuessa siirtymäkauden jälkeen nyt käsiteltävällä sopimuksella ei niihin ryhtyminen ole enää tarkoituksenmukaista.

Vaikka vuoden 1969 sopimuksen hyväksymisen ja voimaansaattamisen jälkeen asiaa koskeva lainsäädäntö onkin seuraavassa esitetyllä tavalla suurimmalta osaltaan muuttunut, ristiriita nyt käsiteltävän, uutta Euroopan ihmisoikeustuomioistuinta koskevan sopimuksen ja Suomen lainsäädännön välinen ristiriita on vuoden 1969 sopimusta vastaava. Rikoslain 1 luku on uudistettu kokonaisuudessaan vuonna 1996 (626/1996). Luvun 3 §:ssä säädetään Suomeen kohdistuneesta rikoksesta, 4 §:ssä virkamiehen Suomen ulkopuolella tekemästä virkarikoksesta, 5 §:ssä suomalaisen Suomen ulkopuolella kohdistuneesta rikoksesta, 6 §:ssä suomalaisen Suomen ulkopuolella tekemästä rikoksesta, 7 §:ssä kansainvälisestä rikoksesta ja 8 §:ssä muusta Suomen ulkopuolella tehdystä rikoksesta. Rikoslain voimaanpanoasetuksen 15 § on kumottu lakiin oikeudenkäynnistä rikosasioissa (689/1997). Virallisen syyttäjän syyteoikeudesta säädetään oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 2—13 §:ssä. Rikoslain 1 luvun 6 §:n, jossa aikaisemmin säädettiin oikeuskanslerin syytemääräyksestä, nyttemmin korvaa 1 luvun 12 §, jossa syytemääräyksestä päättäminen on siirretty oikeuskanslerilta valtakunnan-syyttäjälle. Rangaistusten täytäntöönpanoasetuksen nimike on muutettu lailla 128/1995 laiksi rangaistusten täytäntöönpanosta ja vankeinhoitoasetus on korvattu uudella samannimisellä asetuksella (878/1995), mutta uuden asetuksen 56 ja 57 § vastaavat asialli-

sesti aiemman asetuksen vastaavia säännöksiä.

Lisäksi sopimuksen eduskunnan hyväksymisen tarpeeseen ja sopimuksen voimaansaattamistapaan — kuten aikoinaan vuoden 1969 sopimuksen osalta — vaikuttavat eräät yksilön oikeusasemaa koskevat sopimusmääräykset, kuten 3 artiklan luottamuksellisen viestin salaisuutta ja 4 artiklan liikkumisvapautta koskevat määräykset, jotka eivät ole ristiriidassa voimassa olevan Suomen lainsäädännön kanssa, mutta jotka kuitenkin koskevat oikeuksia, joista on hallitusmuodon perusoikeussäännösten mukaan säädettävä lailla.

Sen ohella sopimusta voidaan luonteeltaan pitää ihmisoikeussopimuksena, minkä vuoksi sen sisältämien aineellisten ihmisoikeusmääräysten voimaansaattamisessa tulee käyttää laintasoista voimaansaattamissäädöstä.

Edellä esitetyn johdosta sopimuksen voimaansaattaminen edellyttää hallitusmuodon 33 §:n mukaan eduskunnan hyväksymistä ja blankettilailla toteutettavaa voimaansaatta-

mismenettelyä. Mahdollisesti tarvittavat yksilön oikeusasemaa selkeyttävät asiasisältöiset säännökset voidaan antaa erikseen.

Sopimus siten sisältää määräyksiä, jotka hallitusmuodon 33 §:n mukaisesti kuuluvat lainsäädännön alaan ja edellyttävät eduskunnan suostumusta.

Edellä olevan perusteella ja hallitusmuodon 33 §:n mukaan esitetään,

että Eduskunta hyväksyisi ne Strasbourgissa 5 päivänä maaliskuuta 1996 tehdyn Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käsittelyyn osallistuvia henkilöitä koskevan eurooppalaisen sopimuksen määräykset, jotka vaativat Eduskunnan suostumuksen.

Koska sopimus sisältää määräyksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan, annetaan samalla Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käsittelyyn osallistuvia henkilöitä koskevan eurooppalaisen sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §
Strasbourgissa 5 päivänä maaliskuuta 1996 tehdyn Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käsittelyyn osallistuvia henkilöitä koskevan eurooppalaisen sopimuksen määräykset ovat,

mikäli ne kuuluvat lainsäädännön alaan, voimassa niin kuin siitä on sovittu.

2 §
Tämä laki tulee voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana.

Helsingissä 23 päivänä lokakuuta 1998

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Ulkoasiainministeri *Tarja Halonen*

(Suomennos)

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käsittelyyn osallistuvia henkilöitä koskeva eurooppalainen sopimus

Euroopan neuvoston jäsenvaltiot, jotka ovat allekirjoittaneet tämän sopimuksen ja jotka

ottavat huomioon Roomassa 4 päivänä marraskuuta 1950 allekirjoitetun yleissopimuksen ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi (jäljempänä "yleissopimus");

palauttavat mieliin Lontoossa 6 päivänä toukokuuta 1969 allekirjoitetun, Euroopan ihmisoikeustoimikunnan ja ihmisoikeustuomioistuimen käsittelyihin osallistuvia henkilöitä koskevan eurooppalaisen sopimuksen;

ottavat huomioon 11 toukokuuta 1994 allekirjoitetun yleissopimuksen yhdenmutoista pöytäkirjan yleissopimuksella perustetun valvontajärjestelmän uudistamisesta (jäljempänä "yleissopimuksen 11 pöytäkirja"), jolla perustetaan pysyvä Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (jäljempänä "tuomioistuin") korvaamaan Euroopan ihmisoikeustoimikunta ja ihmisoikeustuomioistuin;

katsovat tämän kehityksen valossa olevan yleissopimuksen tavoitteiden paremman toteutumisen kannalta suositeltavaa, että tuomioistuimen käsittelyyn osallistuvilla henkilöille myönnetään tiettyjä vapauksia ja helpotuksia uudella sopimuksella, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käsittelyyn osallistuvia henkilöitä koskevalla eurooppalaisella sopimuksella (jäljempänä "sopimus");

ovat sopineet seuraavasta:

1 artikla

1. Tämä sopimus koskee seuraavia henkilöitä:

a) tuomioistuimen käsittelyyn osapuolina osallistuvat henkilöt, heidän edustajansa ja

European Agreement relating to persons participating in proceedings of the European Court of Human Rights

The member States of the Council of Europe, signatories hereto,

Having regard to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, signed at Rome on 4 November 1950 (hereinafter referred to as "the Convention");

Recalling the European Agreement relating to persons participating in proceedings of the European Commission and Court of Human Rights, signed at London on 6 May 1969;

Having regard to Protocol No. 11 to the Convention, restructuring the control machinery established thereby, signed at Strasbourg on 11 May 1994 (hereinafter referred to as "Protocol No. 11 to the Convention"), which establishes a permanent European Court of Human Rights (hereinafter referred to as "the Court") to replace the European Commission and Court of Human Rights;

Considering, in the light of this development, that it is advisable for the better fulfilment of the purposes of the Convention that persons taking part in proceedings before the Court be accorded certain immunities and facilities by a new Agreement, the European Agreement relating to persons participating in proceedings of the European Court of Human Rights (hereinafter referred to as "this Agreement"),

Have agreed as follows:

Article 1

1. The persons to whom this Agreement applies are:

a. any persons taking part in proceedings instituted before the Court as parties, their

neuvonantajansa;

b) käsittelyyn osallistuvat tuomioistuimen kutsumat todistajat ja asiantuntijat ja muut tuomioistuimen presidentin kutsumat henkilöt;

2. Tässä sopimuksessa käsite "tuomioistuin" tarkoittaa myös komiteoita, jaostoja, suuren jaoston lautakuntaa, suurta jaostoa ja tuomareita. Käsite "osallistua käsittelyyn" tarkoittaa myös yhteydenottoa tarkoituksena tehdä valitus sopimusvaltiota vastaan.

3. Jos ministerikomitean suorittaessa yleis-sopimuksen 46 artiklan 2 kappaleen mukaisia tehtäviään tämän artiklan 1 kappaleessa mainittu henkilö kutsutaan ministerikomitean kuultavaksi tai häntä pyydetään antamaan kirjallinen lausunto ministerikomitealle, hänen sovelletaan tämän sopimuksen määräyksiä.

2 artikla

1. Tämän sopimuksen 1 artiklan 1 kappaleessa tarkoitettuja henkilöitä vastaan ei saa ryhtyä oikeudellisiin toimenpiteisiin heidän tuomioistuimelle antaman suullisen tai kirjallisen lausunnon, asiakirjan tai muun todistusaineiston johdosta.

2. Tämä vapaus ei kuitenkaan koske tuomioistuimen ulkopuolelle annettuja tietoja, jotka koskevat tuomioistuimelle annettua lausuntoa, asiakirjaa tai todistusaineistoa.

3 artikla

1. Sopimuspuolet kunnioittavat tämän sopimuksen 1 artiklan 1 kappaleessa mainittujen henkilöiden oikeutta käydä vapaasti kirjeenvaihtoa tuomioistuimen kanssa.

2. Vapaudenriiston kohteena olevien henkilöiden osalta tämä oikeus merkitsee erityisesti sitä, että

a) heidän kirjeenvaihtonsa on toimitettava edelleen viipymättä ja muutoksitta;

b) tällaiset henkilöt eivät saa joutua minkäänlaisten kurinpitotoimenpiteiden kohteeksi minkään asianmukaisesti tuomioistuimelle toimittamansa lähetyksen vuoksi;

c) tällaisilla henkilöillä on oikeus käydä kirjeenvaihtoa ja neuvotella muiden henkilöiden kuulematta tuomioistuimeen vietävästä asiasta ja kaikista siitä johtuvista toimenpiteistä lakimiehen kanssa, jolla on oikeus esiintyä oikeudessa siinä maassa, jossa heidän vapautensa on riistetty.

representatives and advisers;

b. witnesses and experts called upon by the Court and other persons invited by the President of the Court to take part in proceedings.

2. For the purposes of this Agreement, the term "Court" shall include committees, Chambers, a panel of the Grand Chamber, the Grand Chamber and the judges. The term "taking part in proceedings" shall include making communications with a view to a complaint against a State Party to the Convention.

3. If in the course of the exercise by the Committee of Ministers of its functions under Article 46, paragraph 2, of the Convention, any person mentioned in paragraph 1 above is called upon to appear before, or to submit written statements to the Committee of Ministers, the provisions of this Agreement shall apply in relation to him.

Article 2

1. The persons referred to in paragraph 1 of Article 1 of this Agreement shall have immunity from legal process in respect of oral or written statements made, or documents or other evidence submitted by them before or to the Court.

2. This immunity does not apply to communication outside the Court, of any such statements, documents or evidence submitted to the Court.

Article 3

1. The Contracting Parties shall respect the right of the persons referred to in paragraph 1 of Article 1 of this Agreement to correspond freely with the Court.

2. As regards persons under detention, the exercise of this right shall in particular imply that:

a. their correspondence shall be despatched and delivered without undue delay and without alteration;

b. such persons shall not be subject to disciplinary measures in any form on account of any communication sent through the proper channels to the Court;

c. such persons shall have the right to correspond, and consult out of hearing of other persons, with a lawyer qualified to appear before the courts of the country where they are detained in regard to an application to the Court, or any proceedings resulting therefrom.

3. Viranomaiset eivät saa puuttua edellisissä kappaleissa tarkoitettujen oikeuksien käyttämiseen, paitsi kun laki sen sallii ja se on välttämätöntä demokraattisessa yhteiskunnassa kansallisen turvallisuuden vuoksi, rikoksen selvittämiseksi tai syytteenpanemiseksi taikka terveyden suojaamiseksi.

4 artikla

1. a) Sopimuspuolet sitoutuvat olemaan rajoittamatta tämän sopimuksen 1 artiklan 1 kappaleessa mainittujen tuomioistuimen käsittelyyn osallistuvien ja siitä palaavien henkilöiden vapaata liikkumista ja matkustamista

b) Heidän liikkumiselleen ja matkustamiselleen ei saa asettaa muita kuin sellaisia rajoituksia, jotka laki sallii ja jotka ovat välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa kansallisen tai yleisen turvallisuuden vuoksi, yleisen järjestyksen (*ordre public*) ylläpitämiseksi, rikollisuuden estämiseksi, terveyden ja moraalien suojaamiseksi tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi.

2. a) Tällaisia henkilöitä ei saa kauttakulumaassa tai siinä maassa, jossa käsittely tapahtuu, panna syytteen tai heidän vapautaan riistää tai heidän henkilökohtaista vapautaan muutoin rajoittaa ennen matkan alkua tehtyjen tekojen tai annettujen tuomioiden perusteella.

b) Sopimuspuoli voi tämän sopimuksen allekirjoittaessaan, ratifioidessaan tai hyväksyessään selittää, että tämän kappaleen määräykset eivät koske sen omia kansalaisia. Selitys voidaan koska tahansa peruuttaa Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla ilmoituksella.

3. Sopimuspuolet sitoutuvat sallimaan sellaisen henkilön paluun alueelleen, jonka matka on alkanut sanotulta alueelta.

4. Tämän artiklan 1 ja 2 kappaleen määräysten soveltaminen lakkaa sellaisen henkilön osalta, jolla on ollut 15 peräkkäistä päivää aikaa palata maahan, josta hänen matkansa alkoi, siitä päivästä lukien, jolloin tuomioistuin ei enää edellytä hänen olevan läsnä.

5. Jos sopimuspuolen tämän artiklan 2 kappaleen mukaisten velvoitteiden ja sen jonkin Euroopan neuvoston yleissopimuksen tai muiden sopimuspuolten kanssa tehdyn

3. In application of the preceding paragraphs, there shall be no interference by a public authority except such as is in accordance with the law and is necessary in a democratic society in the interests of national security, for the detection or prosecution of a criminal offence or for the protection of health.

Article 4

1. a. The Contracting Parties undertake not to hinder the free movement and travel, for the purpose of attending and returning from proceedings before the Court, of persons referred to in paragraph 1 of Article 1 of this Agreement.

b. No restrictions shall be placed on their movement and travel other than such as are in accordance with the law and necessary in a democratic society in the interests of national security or public safety, for the maintenance of *ordre public*, for the prevention of crime, for the protection of health or morals, or for the protection of the rights and freedoms of others.

2. a. Such persons shall not, in countries of transit and in the country where the proceedings take place, be prosecuted or detained or be subjected to any other restriction of their personal liberty in respect of acts or convictions prior to the commencement of the journey.

b. Any Contracting Party may, at the time of signature, ratification, acceptance or approval of this Agreement, declare that the provisions of this paragraph will not apply to its own nationals. Such a declaration may be withdrawn at any time by means of a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe.

3. The Contracting Parties undertake to readmit on his return to their territory any such person who commenced his journey in the said territory.

4. The provisions of paragraphs 1 and 2 of this Article shall cease to apply when the person concerned has had, for a period of fifteen consecutive days from the date when his presence is no longer required by the Court, the opportunity of returning to the country from which his journey commenced.

5. Where there is any conflict between the obligations of a Contracting Party resulting from paragraph 2 of this Article and those resulting from a Council of Europe conven-

rikoksenteikijän luovuttamista tai keskinäistä avunantoa rikosasioissa koskevan sopimuksen mukaisten velvoitteiden välillä on ristiriita, sovelletaan tämän artiklan 2 kappaleen määräyksiä.

5 artikla

1. Tämän sopimuksen 1 artiklan 1 kappaleessa mainituille henkilöille myönnettävien vapauksien ja helpotusten yksinomaisena tarkoituksena on varmistaa, että he toimiaan, tehtäviään tai velvollisuuksiaan täyttäessään tai oikeuksiaan käyttäessään nauttisivat tarvittavaa sananvapautta ja riippumattomuutta tuomioistuimissa.

2. a) Ainoastaan tuomioistuimella on toimivalta osaksi tai kokonaan peruuttaa tämän sopimuksen 2 artiklan 1 kappaleessa tarkoitettu vapaus. Tuomioistuimella ei ole vain oikeus vaan myös velvollisuus peruuttaa vapaus, jos se katsoo, että vapaus estäisi oikeuden toteutumista ja että sen peruuttaminen osaksi tai kokonaan ei olisi tämän artiklan 1 kappaleessa mainitun tarkoituksen vastaista.

b) Tuomioistuin voi peruuttaa vapauksen joko viran puolesta taikka sopimuspuolen tai asianosaisen pyynnöstä.

c) Vapauden peruuttamista tai siitä kieltäytymistä koskevaan päätökseen on liitettävä perustelut.

3. Jos sopimuspuoli vakuuttaa, että tämän sopimuksen 2 artiklan 1 kappaleessa tarkoitettua vapauden peruuttaminen on tarpeen kansallista turvallisuutta vastaan tehdyn rikoksen käsittelemiseksi, tuomioistuin peruuttaa sen siinä laajuudessa kuin vakuutuksessa on määritelty.

4. Mikäli ilmenee seikka, joka luonteensa vuoksi saattaa olla ratkaiseva ja joka vapauden peruuttamisen epäämistä koskevan kielteävän päätöksen antamishetkellä ei ollut pyynnön esittäjän tiedossa, tämä voi esittää uuden pyynnön tuomioistuimelle.

6 artikla

Minkään tässä sopimuksessa ei pidä katsoa rajoittavan mitään niistä velvoitteista, joita sopimuspuolet yleissopimuksen tai sen pöytäkirjojen mukaan ovat sitoutuneet noudattamaan, tai poikkeavan niistä.

7 artikla

1. Tämä sopimus on avoinna allekirjoittamista varten Euroopan neuvoston jäsenvalti-

tion or from an extradition treaty or other treaty concerning mutual assistance in criminal matters with other Contracting Parties, the provisions of paragraph 2 of this Article shall prevail.

Article 5

1. Immunities and facilities are accorded to the persons referred to in paragraph 1 of Article 1 of this Agreement solely in order to ensure for them the freedom of speech and the independence necessary for the discharge of their functions, tasks or duties, or the exercise of their rights in relation to the Court.

2. a. The Court shall alone be competent to waive, in whole or in part, the immunity provided for in paragraph 1 of Article 2 of this Agreement; it has not only the right but the duty to waive immunity in any case where, in its opinion, such immunity would impede the course of justice and waiver in whole or in part would not prejudice the purpose defined in paragraph 1 of this Article.

b. The immunity may be waived by the Court, either *ex officio* or at the request of any Contracting Party or of any person concerned.

c. Decisions waiving immunity or refusing the waiver shall be accompanied by a statement of reasons.

3. If a Contracting Party certifies that waiver of the immunity provided for in paragraph 1 of Article 2 of this Agreement is necessary for the purpose of proceedings in respect of an offence against national security, the Court shall waive immunity to the extent specified in the certificate.

4. In the event of the discovery of a fact which might, by its nature, have a decisive influence and which at the time of the decision refusing waiver of immunity was unknown to the author of the request, the latter may make a new request to the Court.

Article 6

Nothing in this Agreement shall be construed as limiting or derogating from any of the obligations assumed by the Contracting Parties under the Convention or its protocols.

Article 7

1. This Agreement shall be open for signature by the member States of the Council of

oille, jotka voivat ilmaista suostumuksensa tulla sopimuksen tämän sitomiksi

- a) allekirjoittamalla sopimuksen ratifioimis- tai hyväksymisvaraumitta, tai
- b) allekirjoittamalla sopimuksen ja sen jälkeen ratifioimalla tai hyväksymällä sen.

2. Ratifioimis- ja hyväksymiskirjat talletetaan Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan.

8 artikla

1. Tämä yleissopimus tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun on kulunut yksi kuukausi päivästä, jolloin kymmenen Euroopan neuvoston jäsenvaltiota on 7 artiklan määräysten mukaisesti ilmaissut suostumuksensa tulla sopimuksen sitomaksi tai yleissopimuksen 11 pöytäkirjan voimaantulopäivänä, riippuen siitä, kumpi päivistä on myöhempi.

2. Sellaisen jäsenvaltion osalta, joka myöhemmin ilmaisee suostumuksensa tulla sopimuksen sitomaksi, tämä sopimus tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun on kulunut yksi kuukausi allekirjoituksesta tai ratifioimis- tai hyväksymiskirjan tallettamisesta.

9 artikla

1. Sopimusvaltio voi ratifioimis- tai hyväksymiskirjansa tallettaessaan tai koska tahansa sen jälkeen Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla selityksellä ulottaa tämän sopimuksen koskemaan selityksessä mainittua muuta aluetta tai muita alueita, joiden kansainvälisistä suhteista se vastaa ja joiden puolesta se on oikeutettu tekemään sitoumuksia.

2. Tämä sopimus tulee voimaan 1 kappaleen perusteella annetussa selityksessä määritellyllä alueella tai alueilla seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun yksi kuukausi on kulunut siitä kun pääsihteerin on vastaanottanut selityksen.

3. 1 kappaleen perusteella annettu selitys voidaan siinä mainitun alueen osalta peruuttaa tämän sopimuksen 10 artiklassa määritellyn irtisanomismenettelyn mukaisesti.

Europe, which may express their consent to be bound by:

- a. signature without reservation as to ratification, acceptance or approval; or
- b. signature, subject to ratification, acceptance or approval, followed by ratification, acceptance or approval.

2. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Secretary General of the Council of Europe.

Article 8

1. This Agreement shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of one month after the date on which ten member States of the Council of Europe have expressed their consent to be bound by the Agreement in accordance with the provisions of Article 7 or on the date of entry into force of Protocol No. 11 to the Convention, whichever is the later.

2. In respect of any member State which subsequently expresses its consent to be bound by it, this Agreement shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of one month after the date of such signature or of the deposit of the instrument of ratification, acceptance or approval.

Article 9

1. Any Contracting State may, when depositing its instrument of ratification, acceptance or approval or at any later date, by declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, extend this Agreement to any territory or territories specified in the declaration and for whose international relations it is responsible or on whose behalf it is authorised to give undertakings.

2. This Agreement shall enter into force for any territory or territories specified in a declaration made pursuant to paragraph 1 on the first day of the month following the expiration of one month after the date of receipt of the declaration by the Secretary General.

3. Any declaration made pursuant to paragraph 1 may, in respect of any territory mentioned in such declaration, be withdrawn according to the procedure laid down for denunciation in Article 10 of this Agreement.

10 artikla

1. Tämä sopimus on voimassa toistaiseksi.
2. Jokainen sopimuspuoli voi omalta osaltaan irtisanoa tämän sopimuksen Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla ilmoituksella.
3. Irtisanominen tulee voimaan kuuden kuukauden kuluttua päivästä, jona pääsihteerri on vastaanottanut sitä koskevan ilmoituksen. Irtisanominen ei vapauta asianomaista sopimuspuolta mistään velvoitteesta, joka sille tämän sopimuksen perusteella saattanut syntyä johonkin 1 artiklan 1 kappaleessa mainittuun henkilöön nähden.

11 artikla

Euroopan neuvoston pääsihteerri ilmoittaa Euroopan neuvoston jäsenvaltioille kaikista

- a) allekirjoituksista;
- b) ratifioimis- tai hyväksymiskirjojen talletamisista;
- c) tämän sopimuksen 8 ja 9 artiklan mukaisista voimaantulopäivistä;
- d) muista ilmoituksista ja tiedonannoista.

Tämän vakuudeksi allekirjoittaneet, siihen asianmukaisesti valtuutettuina, ovat allekirjoittaneet tämän sopimuksen.

Tehty 5 päivänä maaliskuuta 1996 yhtenä englannin- ja ranskankielisenä kappaleena, jonka molemmat tekstit ovat yhtä todistusvoimaisia ja joka talletetaan Euroopan neuvoston arkistoon. Euroopan neuvoston pääsihteerri toimittaa oikeaksi todistetun jäljennöksen kaikille Euroopan neuvoston jäsenvaltioille.

Article 10

1. This Agreement shall remain in force indefinitely.
2. Any Contracting Party may, insofar as it is concerned, denounce this Agreement by means of a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe,
3. Such denunciation shall take effect six months after the date of receipt by the Secretary General of such notification. Such a denunciation shall not have the effect of releasing the Contracting Parties concerned from any obligation which may have arisen under this Agreement in relation to any person referred to in paragraph 1 of Article 1.

Article 11

The Secretary General of the Council of Europe shall notify the member States of the Council of:

- a. any signature;
- b. the deposit of any instrument of ratification, acceptance or approval;
- c. any date of entry into force of this Agreement in accordance with Articles 8 and 9 thereof;
- d. any other act, notification or communication relating to this Agreement.

In witness whereof the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Agreement.

Done at Strasbourg, this 5th day of March 1996, in the English and French languages, both texts being equally authentic, in a single copy which shall be deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary General of the Council of Europe shall transmit certified copies to each member State of the Council of Europe.

